

Odszkodowanie od Skarbu Państwa za szkody powstałe w trakcie pandemii COVID-19

Opublikowano: 19 maja 2020 • Autor: Anna Porebska APR

Dla wielu przedsiębiorców ograniczenia wprowadzone przez polskie władze w związku z pandemią COVID-19 oznaczały całkowite pozbawienie lub znaczne ograniczenie możliwości prowadzenia działalności gospodarczej. W konsekwencji doszło do powstania po stronie przedsiębiorców wymiernych finansowo szkód, których rozmiary mogą nawet zagrażać ich egzystencji. Ocena prawna ograniczeń wprowadzonych w trakcie pandemii Nie negując uprawnień władz publicznych do podejmowania [...]

ODPOWIEDZIALNOŚĆ SKARBU PAŃSTWA A PANDEMIA COVID-19

*Czy i na jakiej podstawie przedsiębiorca może domagać się
odszkodowania?*

Dla wielu przedsiębiorców ograniczenia wprowadzone przez polskie

władze w związku z pandemią COVID-19 oznaczały całkowite pozbawienie lub znaczne ograniczenie możliwości prowadzenia działalności gospodarczej. W konsekwencji doszło do powstania po stronie przedsiębiorców wymiernych finansowo szkód, których rozmiary mogą nawet zagrażać ich egzystencji.

Ocena prawna ograniczeń wprowadzonych w trakcie pandemii

Nie negując uprawnienia władz publicznych do podejmowania określonych działań w celu ochrony życia i zdrowia obywateli, trzeba zaznaczyć, że wszelkie działania ograniczające prawa i wolności, w tym swobodę działalności gospodarczej, muszą być podejmowane tylko w drodze ustawy, wynikać z konieczności ochrony ważnego interesu publicznego oraz nie mogą naruszać istoty tych wolności i praw.

Coraz częściej pojawiają się pytania o zgodność z prawem działań władzy publicznej w związku z zagrożeniem COVID-19 i odpowiedzialnością Skarbu Państwa za szkody, które ponieśli przedsiębiorcy.

Czy przedsiębiorca, który poniósł szkodę, może domagać się odszkodowania od Skarbu Państwa?

Art. 77 Konstytucji RP zapewnia każdemu prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej.

Mimo że środki ograniczające swobodę działalności gospodarczej zostały wprowadzone na podstawie ustawy, tj.

ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń chorób zakaźnych u ludzi, to należy rozważyć, czy polskie państwo zrobiło wszystko, aby ustrzec przedsiębiorców przed szkodą lub zapewnić im odpowiednią rekompensatę z tytułu

ograniczenia możliwości prowadzenia działalności.

Odpowiedzialność odszkodowawcza Skarbu Państwa to bowiem nie tylko odpowiedzialność za działania, ale również za zaniechania.

Brak wprowadzenia stanu nadzwyczajnego jako zaniechanie?

Takim zaniechaniem może być brak wprowadzenia stanu nadzwyczajnego, tj. stanu klęski żywiołowej, w celu zapobieżenia skutkom zdarzeń uznawanych za katastrofy naturalne. Takim zdarzeniem jest również związanym z działaniem sił natury jest również masowe występowanie chorób zakaźnych ludzi.

W trakcie obowiązywania stanu nadzwyczajnego możliwe jest wprowadzania ograniczeń praw i wolności obywateli o tak szerokim zakresie, jak to miało miejsce w przypadku pandemii COVID-19. W rzeczywistości zostały wprowadzone ograniczenia odpowiadające rangą środkom podejmowanym w stanie nadzwyczajnym, jednak bez formalnej procedury wprowadzenia takiego stanu.

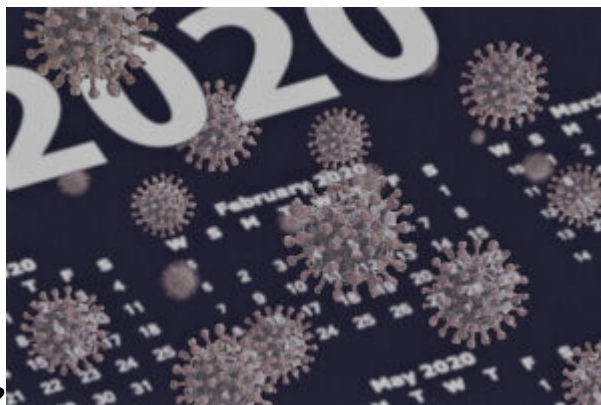
Jakie uprawnienia przysługiwałyby w przypadku stanu nadzwyczajnego?

Różnica polega na tym, że w przypadku wprowadzenia stanu nadzwyczajnego ustawa z dnia 22 listopada 2002 roku o wyrównywaniu strat majątkowych, wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela, przewiduje rekompensatę z tego tytułu. Jest to rekompensata ograniczona do poniesionych na skutek wprowadzonych ograniczeń strat, jednakże stanowi gwarantowany przez państwo mechanizm ochrony.

Brak wprowadzenia stanu nadzwyczajnego mimo konieczności zapobieżenia negatywnym skutkom pandemii również w sensie ekonomicznym może być zatem interpretowane jako zaniechanie legislacyjne, które prowadzi do powstania obowiązku

odszkodowawczego po stronie Skarbu Państwa.

Na jakiej podstawie można sformułować roszczenie o odszkodowania przeciwko

Skarbowi Państwa?

Zgodnie z art. 417(1) § 4 Kodeksu cywilnego odpowiedzialność odszkodowawcza Skarbu Państwa powstaje również wtedy, gdy szkoda została wyrządzona przez niewydanie aktu normatywnego, którego obowiązek wydania przewiduje przepis prawa.

W odróżnieniu od sytuacji, gdy działania wyrządzające szkodę zostały podjęte na podstawie obowiązujących przepisów prawa, nie ma tutaj konieczności uzyskania uprzednio orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w zakresie niezgodności takiego działania z Konstytucją.

O niezgodności z prawem niewydania określonego aktu stwierdza sąd rozpoznający sprawę o naprawienie szkody.

Jakie są przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej?

Z roszczeniem o odszkodowanie może wystąpić przedsiębiorca, który poniósł określoną szkodę majątkową wywołaną bezprawnym działaniem lub zaniechaniem władzy publicznej. Pomiedzy szkodą a zdarzeniem ją wywołującym musi istnieć związek przyczynowo-skutkowy, co oznacza, że powstanie szkody było naturalnym następstwem ograniczenia możliwości prowadzenia działalności gospodarczej.

Co istotne, szkoda to nie tylko straty, które przedsiębiorca poniósł, ale również korzyści, których nie osiągnął (np. w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego).

Podsumowanie

Kwestia odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa jest w dalszym ciągu tematem budzącym wiele kontrowersji, a nadzwyczajna sytuacja, jaka wystąpiła w związku z pandemią COVID-19 nie ma precedensu w całym okresie obowiązywania przepisów regulujących przedmiotową problematykę.

O ile nie zostaną podjęte odpowiednie środki mające na celu zrekompensowanie przedsiębiorcom poniesionych w okresie pandemii strat i utraconych przychodów, wystąpienie z powództwem o odszkodowanie przeciwko Skarbowi Państwa wydaje się jedynym rozwiązaniem umożliwiającym pokrycie poniesionych szkód.

W przypadku pytań zespół Kancelarii RGW pozostaje do Państwa dyspozycji:

[Piotr R. Graczyk, adwokat](#)

[Wojciech Roślowski, radca prawny & Rechtsanwalt](#)

[Anna Porebska, LL.M., adwokat](#)

Anna Porebska APR

19 maja 2020